

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum amor Dei habeat modum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

probat dupliciter. Primo sicut se habet appetitus naturalis consequens totam naturalem ad actum sibi convenientem, sic appetitus sequens cognitionem se habet ad actum sibi proportionatum & convenientem, sed appetitus naturalis puta grauitas solum habet duplicem actum scilicet moueri ad locum non habitum & quiescere in loco habito, ergo similiter appetitus sequens cognitionem non habet nisi duplicem actum. scilicet moueri in bonum non habitum, & quiescere in bono habito, sed primum pertinet ad desiderium, secundum ad delectationem, ergo praeter hoc appetitus sequens cognitionem non habet aliquem alium actum. Secundo sic, omnis amor vel est boni habitum vel non habitum, si habitum est delectatio, si non habitum est desiderium: ergo non est alius actus praeter delectationem & desiderium. Pro hac opinione videtur esse Aug. 14. de ciuitate dei, ubi dicitur quod amator inhians habere quod amatur cupiditas est, illud autem habens eorum fruens letitia est.

2. Alius modus dicendi est quod amor est actus distinctus a delectatione & desiderio & est prior utroque. Quod probatur, voluntas fertur per amorem in bonum per cognitionem, sed bonum potest cognosci dato quod non cognoscatur ut habitum vel non habitum sicut superius & commune potest cognosci sine quolibet inferiori, ergo bonum sic cognitum potest a voluntate amari, sed talis amor non potest esse desiderium quod est de bono ut non habito, nec delectatio quae est de bono habito, ergo amor est actus distinctus a desiderio & delectatione. Est etiam prior, prius enim afficitur voluntas ad bonum & ei concipitur in eo, deinde tendit in ipsum per desiderium si non sit habitum, vltimum vero quiescit per delectationem in bono habito, & secundum hanc viam adhuc amor est principalior affectio inter affectiones quae sunt respectu boni, quia prior. Alio modo dicitur aliqua passio vel affectio principalior, quia completior, & sic amor non est principalis passio, sed tria quatuor. scilicet gaudium, tristitia, spes, & timor, cuius ratio est quia completum & principalitas passionis consistit in duobus. Vnum est ex parte obiecti. scilicet ut sit motus appetitus tendentis in obiectum secundum rationem & aptitudinem obiecti, ut scilicet bonum prosequatur, & fugiatur malum.

Secundum est ex parte ipsius passionis, ut motus ille sit perfectus quantum est possibile secundum genus suum, & secundum hoc inueniuntur duae principales passionis in appetitu concupiscibilis. scilicet gaudium, vel delectatio & tristitia, in istis enim duabus completur finaliter & terminatur omnis motus concupiscibilis, & secundum convenientiam obiecti, nam in delectatione de bono habito terminatur omnis motus concupiscibilis respectu boni & secundum convenientiam ad obiectum, in tristitia vero quae est de malo habito quod repellere non potest, terminatur omnis motus concupiscibilis respectu mali & secundum convenientiam obiecti, quia sicut conuenit bono ut appetatur, & in eo quiescat, sic malo conuenit ut fugiatur, & si non possit quod displiceat, & hoc fit per tristitiam sicut primum per delectationem, & sic delectatio vel gaudium & tristitia sunt principales & completiuus passionis appetitus concupiscibilis, spes vero & timor sunt principales passionis appetitus irascibilis, non simpliciter, sed quantum est possibile in illo genere, quia motus irascibilis in quantum huiusmodi non terminatur in obiectum praesens, quia obiectum irascibilis est bonum arduum quod habet difficultatem ad assequendum, bonum autem praesens & habitum talem difficultatem non habet propter quod ad obiectum praesens non terminatur motus irascibilis tanquam ad terminum proprium sui generis, sed proficitur in certitudine inclinationis ad suum obiectum, hanc autem certitudinem respectu boni habet spes & secundum convenientiam obiecti, quia de natura boni est (si non sit habitum) ut expectetur, similiter talem certitudinem habet timor respectu mali, & secundum convenientiam eius, quia de natura mali est, ut fugiatur, & ideo consuevit numerus & sufficientia istarum passionum principalium sumi secundum differentiam boni & mali praesentis & futuri, quia delectatio est de bono praesenti in quo finaliter quiescitur. Tristitia vero de malo praesenti cui remurmuratur. Spes vero de bono futuro in quod reditur. Timor vero de malo futuro a quo fugitur, & quia amor non dicitur de se motus appetitus vel quiete secundum complementum & terminum motus praedictis, ideo non ponitur principalis passio vel affectio

10. Ad rationes in oppositis dicendum est ad primam quod magis appetitur bonum quam fugiatur malum illi oppositum, & plus appetit vniuersum quam voluptatem quam fugiat tristitiam illi voluptati oppositam, nullus enim fugit malum vel tristitiam nisi quia appetit bonum & delectationem oppositam, & ita fuga mali & tristitia oritur ex amore boni, seu delectationis, nihil tamen prohibet quod aliquis dolor plus fugiatur quam delectatio appetatur in quantum dolor ille priuat maius bonum quam sit delectatio, sicut dolor qui consistit in diuisione corporis priuat vitam vel tendit ad priuationem vitae quae est maius bonum quam sit delectatio venerea, vel quaecumque alia delectatio corporalis naturae superaddita, & sic loquitur Aug. quod nemo est qui non magis fugiat dolorem corruptiuum quam appetat voluptatem superadditam naturae corruptiuum quam plus diligatur & appetatur quam dolor corruptiuus eius fugiatur, & hoc est verum vniuersaliter in delectatione & dolore sibi directe oppositis.

11. Ad secundam dicendum quod concupiscentia & ira non sunt principales passionis, quia concupiscentia vel desiderium cum pertinet ad appetitum concupiscibilem & sic de futuro non est completa passio, quia motus concupiscibilis terminatur in bono praesenti, ira vero non habet motum in malum secundum convenientiam mali, quia habet motum in ipsum non quidem ut fugiendum quod est secundum convenientiam mali, sed in ipsum aggressiendum, nec obstat quod appetitus concupiscibilis & irascibilis denominatur a concupiscentia & ira, quia denominationes non semper sunt a principaliori, sed quandoque ab euidentiore, quia concupiscentia inter omnes passionis appetitus concupiscibilis euidentiore est & magis sensibilibus, quia est de futuro & non de habito, & secundum Aug. 10. de Trin. amor magis sentitur tum cum prodest indigentia, ideo ab ipso tanquam ab euidentiore & magis sensibili denominatur potentia concupiscibilis, per eandem rationem denominatur irascibilis ab ira, quia est vltimum in passionibus eius & ideo est euidentiore maxime quia crebrius prodest in exteriorem actum.

12. Ad tertiam dicendum quod amor non vincitur ab ira in virtute propria, sed in virtute alterius boni quod plus amatur, sicut corrumpitur amor quae aliquis habet ad alium ex hoc quod in alio perpenditur aliquid quod est contrarium bono proprio & amoris quae habet aliquis ad seipsum, & quia maior est amor hominis ad seipsum quam ad alium, quia amabilia quae sunt ad alterum veniunt ex his quae sunt hominis ad seipsum, ideo per iram corrumpitur amor ad alterum, quia est contrarius amoris hominis ad seipsum.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum amor Dei habeat modum.

Thom. 2. 2. q. 27. ar. 6.

Secundo quaeritur, de amore prout pertinet ad charitatem, vtrum dilectio, vel amor dei habeat modum. Et arguitur quod sic, primo per Aug. qui dicit de his tribus quae sunt modus, species, & ordo, quia ubi haec magna sunt, magnum bonum est, ubi parua paruum, ubi nulla nullum, sed constat quod dilectio est magnum bonum, ergo haec tria sunt in dilectione dei, ergo habet modum.

2. Item habitus appetitus modificatur in actu suo per habitum intellectus, sicut virtutes morales modificantur per prudentiam, sed si haec quae perficit intellectum in actu suo habet modum secundum illud Rom. 12. non plus sapere quam oportet sapere, ergo fortiori ratione charitas habet modum in actu suo.

3. IN CONTRARIUM est quod dicit beatus Bern. in lib. de diligendo deum, causa diligendi deum Deus est, modus autem sine modo diligere.

4. RESPONSIO. Dicendum quod in dilectione dei & in actu cuiuscumque virtutis potest accipi triplex modus. scilicet secundum limitationem essentiae, & secundum determinationem circumstantiae, & secundum proportionem modum ad suum per se ipsum & diminutum, si primo modo sic dicitur est, quod dilectio dei habet modum, cuius ratio est, quia omne illud quod est in certo genere, & in certa specie habet modum secundum limitationem essentiae, sed dilectio dei est in certo genere & in certa specie, ergo habet modum secundum limitationem essentiae. Si autem loquamur de modo quo ad determinationem circumstantiae sic adhuc dilectio dei habet modum. Quod patet, quia sicut se habet malitia ad actum

ad actum vitiosum, sic se habet bonitas ad actum virtuosum, sed malitia consistit in actu vitioso propter defectum debita & determinata circumstantia, ergo similiter bonitas consistit in omni actu virtuosum propter presentiam vel informationem actus secundum debitas circumstantias. Si autem accipiatur modus secundum proportionem medii ad superfluum & diminutum, sic dilectio dei non habet modum. Quod patet dupliciter. Primum sic, ubi cum inuenitur talis modus ibi possibile est vitari actu per excessum: sed dilectio Dei non potest vitari per excessum per se loquendo, non enim potest Deus nimis amari, ergo dilectio Dei non habet talem modum. Secundo quia actus charitatis sequitur actum fidei, sed in actu fidei quo credimus in deum non est inuenire modum secundum proportionem medii ad superfluum & diminutum, nullus enim potest nimis credere in Deum, vel nimis inniti diuinam veritatem, ergo similiter in actu diligendi Deum non est inuenire talem modum.

5 Ad primum arguitur, patet responsio, quia procedit de modo qui est secundum limitationem essentia: qui modus est in dilectione Dei, & etiam modus secundum determinationem circumstantia: que est diligere deum ex toto corde &c. quamuis non sit ibi modus tertio modo dictus.

6 Ad secundum dicendum quod simile modificationem habet actus charitatis sicut actus fidei, quia uterque habet duas primas modificationes & neuter tertia saltem respectu principalis obiecti quod est Deus quamuis fides respectu obiectorum secundario cum possit habere superfluum & diminutum & medium, potest enim aliquis plus credere quam oportet, & minus quam oportet, & secundum quod oportet, & sic est in actu charitatis non quidem respectu Dei, sed respectu aliorum potest enim aliquis diligere propter Deum minus quam oportet ut si diligit propter Deum tantum amicos, & magis quam oportet ut si malos in malitiis suis, sic enim diligendi sunt homines ut non diligantur eorum errores secundum Aug. & quantum oportet ut cum diligitur Deus & omne bonum propter ipsum ut ad Deum ordinatur.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum modus diligendi Deum possit in via impleri.

Tho. 22. q. 27. ad 4. c. 5.

Tertio queritur, vtrum modus diligendi deum possit in via impleri. Et arguitur quod non, quia modus diligendi deum est ut totaliter diligatur secundum illud, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Sed non potest in via totaliter diligi, igitur &c. Minor probatur, quia dilectio presupponit cognitionem, sed non potest in via totaliter cognosci, ergo nec totaliter diligi.

2 Item ille non potest totaliter Deum diligere qui non potest totaliter omne peccatum vitare, sed nullus in via potest totaliter omne peccatum vitare secundum illud. 1. Io. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, ergo nullus in via potest totaliter Deum diligere, sed ille est modus diligendi Deum, ergo &c.

3 IN CONTRARIUM arguitur, quia actus charitatis est magis necessarius in via quam actus aliarum virtutum, secundum illud. 1. Cor. 13. Si charitatem non habuerit nihil mihi prodest, sed actus aliarum virtutum possunt in via impleri, ergo & actus charitatis quo iubemur diligere Deum.

4 Item omnis lex ligat, sed nullus potest ligari ad illud quod est sibi impossibile, ergo nullum præceptum legis potest esse de impossibili, præcipitur autem nobis modus diligendi Deum, igitur &c.

5 RESPONSIO. Circa questionem istam videntur duo. Primum est quis sit ille modus quo iubemur diligere deum & qualiter est intelligendus. Secundum erit an possit in via totaliter adimpleri.

6 Quantum ad primum est intelligendum quod in modo quo iubemur Deum diligere, quatuor includuntur secundum quod patet ex variis locis scripture, scilicet quod diligamus Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, & ex tota virtute que est id est fortitudini, vnde in alio loco dicitur & ex fortitudine tua, & alibi ex omnibus viribus tuis quod est idem, & hæc quatuor insinuantur Mar. 10. & Luc. 10. quamuis in aliis locis scripture aliqua horum

omittatur, hoc enim est quia illud omissum ex aliis intelligitur. Ratio autem horum quatuor hinc accipienda est ad præsens, quia dilectio de qua agimus actus est voluntatis, que hic significatur per cor. Nam sicut cor ut dicitur membrum materiale est principium omnium corporalium motuum, ita voluntas quantum ad intentionem finis ultimi qui est obiectum charitatis est principium omnium actuum quarumcumque potentiari que mouentur a voluntate. Hæc autem sunt tres. scilicet intellectus que significatur per mentem, vis appetitiua interior que significatur per animam, vnde secundum eam dicitur agere vitam animalem, & vis executiua exterior que significatur per fortitudinem seu virtutem, seu vires. Præcipitur ergo nobis ut tota nostra intentio feratur in Deum quod est ex toto corde diligere, & quod intellectus noster totaliter subdatur Deo quod est ex tota mente, & appetitus inferior reguletur secundum deum quod est ex tota anima, & quod actus noster exterior ordinetur ad Deum quod est ex tota fortitudine, id est, virtute vel viribus deum diligere. Aliæ autem expositiones ponuntur ab aliquibus doctoribus, sed ista videtur magis propria. Et sic patet primum.

7 Quantum ad secundum aduertendum est quod sicut dicitur. 3. Phys. totum & perfectum idem sunt, & ideo totaliter diligere & perfecte diligere, sicut ergo duplex est perfectio, ita duplex totalitas, dicitur enim perfectum aliquid vno modo, quia nihil deest ei eorum que natum est habere, alio modo dicitur perfectum cui nihil deest eorum que debet habere secundum statum. Prima ergo perfectio natura humanae solum est in gloria quando natura habebit omnem perfectionem quam nata est habere, sed secunda perfectio fuit in statu innocentia: quando natura habuit quicquid habere debuit secundum statum illum, & forte plus, quia habuit iustitiam originalem gratuito natura superadditam. Ab utraque autem perfectione deficit perfectio quam potest secundum cursum communem habere natura humana in statu nature corrupte, quia non potest totaliter vitare quin incidat in aliquem defectum rationis saltem in aliquo peccatum veniale.

8 Secundum hoc ergo in dilectione dei potest attendi duplex perfectio & totalitas. Vna quando nihil deest de his que homo potest expendere in amorem Dei quin totum semper & in actu in dilectione dei ponat, & hæc perfectio seu totalitas non ponitur nobis sub præcepto pro statu vite, quia nobis non est possibilis, status enim vite non copatur continuationem in actu, sed implebitur in patria quando semper beati videbunt deum, & diliget ipsum, & omnia in eius dilectionem referent ut in fine. Alia est totalitas vel perfectio secundum quam homo nihil subtrahit de his que debet ponere in dilectione dei, & hæc perfectio seu totalitas non excludit interruptionem actus, nec amorem cuiuscumque alterius a deo etiam si actu in deum non ordinatur dum non tamen sit contrarium vel repugnans charitati sicut est peccatum veniale, & hæc totalitas præcipitur nobis ut nunc implenda, & constat quod impleri potest, quia homo diligit deum totaliter ex toto corde &c. quicquid vitat omne peccatum mortale quod solum est charitati contrarium, sed quilibet homo hoc potest pro statu vite facere, ergo &c.

9 Ad primum arguitur, dicendum quod Deus potest in via amari totaliter, nisi quod distinguendum est de totalitate dilectionis, hoc enim potest sumi vel ex parte rei dilectæ & sic totaliter diligitur res illa cuius nihil est quod non diligitur, & sic est nihil sit in deo quod non possit ab homine diligi, Deus potest hoc modo totaliter amari & in via, & in patria, sed perfectius in patria sicut & perfectius cognoscitur, & sicut dictum est de amore sic intelligendum est de cognitione. Alio modo potest sumi hic totalitas ex parte diligētis & sic potest Deus totaliter diligi & diligitur ab his qui sunt in patria qui nihil de potestate sua subtrahunt quin totum ponant in dilectione dei semper & secundum actum in via vero non sic potest diligi, sed solum secundum habitum modo quo est expositum quod solum cadit pronunc sub præcepto. Alio modo potest sumi talis totalitas ex relatione dilectiōis ad diligibile, & sic totaliter diligitur illud cuius bonitati æquatur quantitas dilectionis, & sic Deus non potest diligi ab alio quam a seipso.

10 Ad secundum dicendum quod illud argumentum bene probat quod deus non potest in via diligi totaliter vel perfecte